

5. Ресурсний потенціал “зеленої економіки” як підґрунтя для формування “точок зростання” на регіональному рівні. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Нац. ін-т стратегічних дослідж., 2013. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
6. Карманський А. Стик: Чи буде сланцеве Прикарпаття писанковим? [Електронний ресурс] // А. Карманський. – Режим доступу : <http://firtka.if.ua/index.php?action=show&id=40933>.
7. Сланцевий газ на Прикарпатті: енергетичний розвиток чи екологічна біда? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vikna.if.ua/news/category/ecology/2013/08/05/13952/view>.
8. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України. 2012 [Електронний ресурс] / Фонд “Ефективне управління”. – Режим доступу : <http://www.feg.org.ua>.

References

1. Voloshin, Vasilchev, et al. *Competitive potential of the Western regions of Ukraine and problems of its realization in the post-crisis period. [Analytical report]*, Lvov, 2011. Print.
2. “Strategy for economic and social development of the territories of the Ivano-Frankivsk oblast until 2015”. – Ivano-Frankivsk, 2007. Web.<[Http://www.if.gov.ua/files/ifstrategy2015](http://www.if.gov.ua/files/ifstrategy2015)>.
3. “Objectives of state regional policy till 2020”. Materials for the sitting of the Interdepartmental coordination Commission on regional development on 26 July 2013. Web.<[Http://www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua)>.
4. “Socio-economic development of regions of Ukraine. January–April 2013”. Web.<<http://www.me.gov.ua>>.
5. “The resource potential of the green economy as a basis for formation of “growth points” at the regional level. Analytical note”. // The national Institute for strategic studies, 2013. Web.<[Http://www.niss.gov.ua](http://www.niss.gov.ua)>.
6. “Andrey Карманский Butt: will shale Carpathian пысанковым?”, 2013. Web.<[Http://firtka.if.ua/index.php?action=show&id=40933](http://firtka.if.ua/index.php?action=show&id=40933)>.
7. “Shale gas in the Carpathian region: energy development, or environmental problem?”, 2013. Web.<[Http://vikna.if.ua/news/category/ecology/2013/08/05/13952/view](http://vikna.if.ua/news/category/ecology/2013/08/05/13952/view)>.
8. “The national competitiveness report of Ukraine 2012. The Foundation for Effective governance”, 2012. Web.<[Http://www.feg.org.ua](http://www.feg.org.ua)>.

Рецензенти:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.

УДК 338.24.021.8

ББК 65.9 (4 Укр)

Рудковський О.В.

ОЦІНЮВАННЯ ЗАГРОЗ І НЕБЕЗПЕК КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ

Національний транспортний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра економіки,
01001, м. Київ, вул. Суворова, 1,
тел.: 0682071111,
e-mail: arudkovsky@gmail.com

Анотація. З’ясовано сутність та передумови загроз і небезпек корпоративній безпеці підприємства з метою вдосконалення понятійно-категоріального апарату. Систематизовано загрози та небезпеки підприємства задля їх чіткої ідентифікації й визначення пріоритетних напрямів розвитку. Класифіковано загрози діяльності корпорації для швидкої оцінки та розробки заходів їх нейтралізації. Досліджено методологічні підходи до оцінки рівня загроз корпоративній безпеці підприємства з метою їх вдосконалення. Сформовано організаційні стратегії забезпечення корпоративної безпеки як одного зі шляхів підвищення ефективності функціонування підприємства. Систематизовано показники оцінювання загроз економічній безпеці підприємства.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, система економічної безпеки, структура корпоративної безпеки, корпоративна безпека.

Annotation. Clarified the nature and background of threats and dangers of corporate security company to improve notional-categorical apparatus. Systematized enterprise threat and danger to their clear identification and prioritization of development. Classified threat of the corporation for the purpose of rapid assessment and the development of measures to neutralize them. Investigated methodological approaches to assessing the level of corporate security threats enterprises with a view to their improvement. Formed organizational corporate security strategy, as a means of improving the efficiency of the enterprise. Systematized evaluation indicators of economic security threats.

Keywords: security, economic security, economic security system, the structure of corporate security, corporate security, management of economic security.

Вступ. Сучасний період розвитку ринкових відносин в Україні характеризується значною активністю підприємницьких структур, загостренням конкурентної боротьби між ними, трансформацією форм і методів державного регулювання економіки, лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків, посиленням впливу зовнішнього середовища на розвиток вітчизняних підприємств. За цих умов діяльність багатьох українських підприємств супроводжується втратою ринків збуту, погіршенням фінансового становища, банкрутствами, частина яких зумовлена неповоротністю коштів, витоком конфіденційної інформації, крадіжками та зловживаннями, фізичним чи психологічним тиском на керівництво підприємства. Дослідження теоретичних і практичних аспектів забезпечення безпеки розвитку суб'єктів господарювання знайшли відображення в працях вітчизняних – О.М.Бандурки, В.Є.Духова, Я.А.Жаліло, М.П.Капустіна, А.В.Кирієнка, Г.В.Козаченко, ВА.Ліпкана, О.М.Ляшенко, В.І.Мунтіяна, Н.О.Подлужної, В.П.Пономарьова, П.Я.Пригунова, А.С.Сосніна та зарубіжних – Є.А.Олейнікова, В.В.Шликова, В.І.Ярочкіна та інших науковців. Однак, на думку більшості фахівців, теоретико-методологічні засади оцінки й забезпечення безпеки розвитку підприємства ще не достатньою мірою є розробленими.

Постановка завдання. З'ясувати сутність та передумови загроз і небезпек корпоративній безпеці підприємства з метою вдосконалення понятійно-категоріального апарату. Систематизувати загрози й небезпеки підприємства задля їхньої чіткої ідентифікації та визначення пріоритетних напрямів розвитку.

Результати. В Україні сьогодні триває складний процес посилення ролі економічних корпоративних структур. Відповідно фактором цього процесу є корпоративізм економіки. У нинішній світовій економіці проходить створення великих фінансових та промислових груп, у результаті чого виникають конфлікти із залучення важливих об'єктів, територій, ресурсів.

У країнах з розвинутою ринковою економікою визначили, що основним джерелом економічних перетворень є корпорація. Генеруючою силою в подальшому розвитку економіки країни мають стати: сукупний корпоративний потенціал, корпоративні джерела фінансування, корпоративна власність, корпоративна культура. В Україні корпоративні структури формують виняткове право власності, завдяки чому вони функціонують незалежно від інших суб'єктів ринку. Корпоративна структура є особливою формою приватної власності. У світі вона визнана як складна й найперспективніша організаційна форма ведення господарської діяльності. Корпорація функціонує не в закритому замкнутому середовищі й піддається дії ринкоманітних загроз та небезпек. Відповідно оцінку загроз керованості економічної безпеки підприємства доцільно проводити на будь-яких підприємствах.

Оцінивши загрози та небезпеки всіх елементів корпоративної структури, можна визначити рівень економічно безпечного рівня функціонування підприємства в цілому для подальшого аналізу, планування та моделювання [1, с.18].

У загальному вигляді визначення рівня корпоративно безпечного функціонування підприємства можна здійснити таким чином:

$$KS = S_F k_F + S_C k_C + S_T k_T + S_I k_I,$$

де S_F – оцінка фінансової безпеки підприємства;

S_C – оцінка кадрово-інтелектуальної безпеки підприємства;

S_T – оцінка техніко-технологічної безпеки підприємства;

S_I – оцінка інформаційної безпеки підприємства;

k_F, k_C, k_T, k_I – відповідні вагові коефіцієнти складових корпоративної безпеки підприємства.

Створена система показників, яка одержала кількісне вираження, дозволяє завчасно сигналізувати про загрозу та вжити відповідних заходів для її попередження [2, с.26]. Необхідно зауважити, що найвищий ступінь корпоративної безпеки досягається за умови, що весь комплекс показників знаходиться в межах допустимих рівнів своїх граничних значень, а граничні значення однієї складової досягаються не на шкоду іншим. Головною метою оцінювання загроз і небезпек корпоративної безпеки є балансування значень показників усіх елементів з урахуванням специфіки діяльності підприємства, а також зусиль, які підприємство готове сфокусувати на підвищення рівня корпоративної безпеки [3, с.32].

Для того щоб оцінити й аналізувати показники, створено відповідні граничні значення, кожному з яких відповідає певний інтервал кількісної оцінки сукупного рівня корпоративної безпеки [4, с.55].

В основу методу оцінювання загроз покладено визначення максимальної суми відведеного збитку від настання загроз у розрізі функціональних складових корпоративної безпеки підприємства у вигляді розв'язання такої задачі:

$$Z = \sum_{i=1}^{IS} v_i \theta_i \sum_{k=1}^{K_i} \alpha_{ik} \theta_{ik} \varpi_{ik} \rightarrow \max$$

$$V(\varpi_{ik}) \leq V_{dop}, i = \overline{1, IS}; k = \overline{1, K_i}; \theta_i \in [0,1]; \sum_{i=1}^{IS} \varepsilon_i = 1,$$

де ε_i – питома вага впливу загроз за i -ю функціональною складовою на рівень корпоративної безпеки підприємства;

θ_i – коефіцієнт, що враховує схильність до оцінки значущості загроз i -ї складової корпоративної безпеки;

α_{ik} – частота настання k -ї загрози i -ї складової корпоративної безпеки підприємства;

θ_{ik} – ступінь збитку від настання k -ї загрози i -го рівня корпоративної безпеки підприємства;

ϖ_{ik} – рівень відведення k -ї загрози i -го рівня корпоративної безпеки підприємства;

$V(\lambda_{ik})$ – витрати на реалізацію відведення k -ї загрози i -го рівня корпоративної безпеки підприємства;

V_{dop} – допустимий обсяг витрат на забезпечення корпоративної безпеки підприємства.

Реалізація методу оцінювання загроз та небезпек корпоративної безпеки відповідно до вирішення зазначеної задачі полягає в оптимальному обґрунтуванні кількісних та якісних вимог до організації системи корпоративної безпеки підприємства [5, с.88].

Оцінювання загроз і небезпек корпоративної безпеки потрібно проводити в такій послідовності: збір та обробка інформації про загрози й розробка відповідних заходів щодо їх усунення; розрахунок витрат на запобігання цієї загрози; розробка системи корпоративної безпеки [6].

Нині не існує єдиної класифікації загроз корпоративній безпеці [7]. Класифікація загроз через виникнення та сфери впливу дає можливість своєчасно реагувати на вплив дестабілізуючих чинників, створюючи відповідний комплекс управлінських рішень. Одним з головних завдань оцінки корпоративної безпеки є визначення складових, оцінка яких впливає на встановлення рівня корпоративної безпеки підприємства. Розглядаючи корпоративну безпеку підприємства як систему із чотирьох складових, які характеризують функціонування підприємства – фінансової, інформаційної, техніко-технологічної, кадрово-інтелектуальної, – виникає потреба класифікації загроз щодо кожної зі складових корпоративної безпеки підприємства [8].

На нашу думку, під час класифікації загроз корпоративній безпеці потрібно виділити такі з них: виробнича, маркетингова, логістична, кадрова, технологічна, фінансово-економічна, інноваційна, інвестиційна, зовнішньоекономічна.

Виробнича загроза має взаємозв'язок із такими загрозами: фінансово-економічні, логістичні, кадрові, технологічні [9, с.18]. Нові технологічні розробки виробництва надходять до виробничого підрозділу від технологічного, який, взаємодіючи з інноваційним, розробляє нову чи вдосконалює стару. Логістичний відділ має безпосередній взаємозв'язок з виробничим, забезпечуючи його необхідними комплектуючими та матеріалами, а також відправляє відповідну інформацію до фінансово-економічного департаменту на фінансування поставок [10, с.35]. Кадрова загроза також має тісний взаємозв'язок з виробничою. Між ними відбувається взаємозв'язок щодо ресурсів персоналу: розрахунок необхідної чисельності працівників; положення про оплату праці; підвищення рівня кваліфікації. Маркетингова загроза полягає в недостатньому вивченні внутрішнього й зовнішнього ринку, постійно взаємодіючи з менеджментом зовнішньоекономічної діяльності підприємства (ураховується людський фактор менеджерів ЗЕД) [11, с.56]. Між технологічними та виробничими, інноваційними, інвестиційними процесами існує тісний взаємозв'язок щодо стану виробничого процесу підприємства, про можливість його вдосконалення, про світові розробки та використання їх на підприємстві. У свою чергу інноваційні загрози мають вплив на інвестиційні стосовно залучення інвестицій на впровадження у виробництво нових технологій [12, с.45]. Для пошуку коштів інвестиційний менеджмент також залучає менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. Така класифікація загроз дозволяє керівництву підприємства своєчасно й оперативно реагувати на вплив дестабілізуючих чинників.

Сукупний вплив загроз у межах кожної функціональної складової корпоративної безпеки визначається за формулою:

$$du_i = \delta \frac{\sum_{j=1}^{vb} d_j \tau_j}{\sum_{j=1}^{vb} d_j \tau_j^{\max}},$$

де du_i – сукупний вплив загроз i -ї функціональної складової корпоративної безпеки;

δ – ставлення особи, що приймає рішення, до загроз як до суттєвих умов функціонування підприємства;

d_j – питома вага j -ї загрози залежно від ступеня небезпеки;

τ_j – бальна оцінка впливу j -ї загрози;

τ_j^{\max} – максимальна бальна оцінка впливу j -ї загрози;

vb – кількість загроз для i -ї функціональної складової корпоративної безпеки.

Наступним кроком є визначення інтегрального показника впливу загроз на корпоративну безпеку підприємства, який має вигляд:

$$SD = \sum_{i=1}^4 \phi_i c_i,$$

де SD – сукупний вплив загроз на ЕЗП;

c_i – сукупний вплив загроз i -ї функціональної складової ЕЗП;

ϕ_i – питома вага впливу загроз за i -ю функціональною складовою на рівень економічної захищеності підприємства.

Запропонований розрахунок інтегрального показника впливу загроз на корпоративну безпеку дозволяє кількісно визначити рівень впливу загрози та ймовірності її посилення як на кожну складову корпоративної безпеки, так і на корпоративну безпеку підприємства в цілому, що дає змогу керівникам корпорації ефективно та своєчасно приймати рішення щодо управління корпоративною безпекою.

Висновки. Головною метою управління корпоративною безпекою підприємства є протистояння загрозам і небезпекам. Для досягнення цієї мети потрібно використовувати відповідну збалансовану систему показників оцінювання загроз корпоративній безпеці. Згідно з висновками сукупної оцінки загроз та небезпек, ухвалюються управлінські рішення про відповідні заходи в системі корпоративної безпеки. Модель оцінки загроз корпоративної безпеки спрямовано на збереження високої дохідності. Цю модель розглянуто в нерозривному контексті зі всіма складовими корпоративної безпеки. Під час оцінювання можна використовувати як показники щодо кожної складової корпоративної безпеки, так і результати інтегральної оцінки в цілому. Процес оцінювання загроз і небезпек корпоративній безпеці свідчить про суттєву питому вагу впливу людського чинника на результати оцінювання. Необхідно комплексно оцінювати всі ймовірні загрози підприємству для використання в управлінні корпоративною безпекою, ураховуючи операційні й особистісні компетенції, здібності учасників господарського процесу.

1. Ярочкин В. Система безопасности фирмы : концепции, правовые основы / В. Ярочкин. – М. : Ось-89, 1997. – 350 с.
2. Экономическая безопасность деятельности предприятия / под ред. В. К. Сенгалова. – М. : Фин-статинформ, 1999. – 511 с.
3. Аккоф Р. Планирование будущего корпорации / Р. Аккоф. – М. : Прогресс, 1985. – 431 с.
4. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузьменко. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.
5. Основи економічної безпеки : підручник / [О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Черв'яков]. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
6. Архипов А. Экономическая безопасность : оценки, проблемы, способы обеспечения / А. Архипов, А. Городецкий, Б. Михайлов // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 364–391.
7. Дикань В. Л. Теорія й методи стратегічного управління / В. Л. Дикань, Н. В. Чебанова // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія “Економіка і управління”. – К., 2008. – Вип. 12. – С. 214–217.
8. Дубецька С. П. Економічна безпека підприємств України / С. П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матеріалів наук.-практ. конф. – К. : Європ. ун-т фінансів, інформ. систем, менедж. і бізнесу, 2003. – С. 146–172.

9. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
10. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К., 2001. – 309 с.
11. Зацеркляний М. М. Основи економічної безпеки : навч. посіб. / М. М. Зацеркляний, О. Ф. Мельников. – К. : КНТ, 2009. – 337 с.
12. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / Держкомстат України. – К. : Техніка, 2010. – 457 с.

References

1. Jarochkin, V. *Sistema bezopasnosti firmy: koncepcii, pravovye osnovy*. Moscow : Os'-89, 1997. Print.
2. *Ekonomicheskaja bezopasnost' deyatel'nosti predpriyatiya*. Ed. V. K. Sengalova. Moscow : Finstatinform, 1999. Print.
3. Akkof, R. *Planirovanie budushhego korporacii*. Moscow: Progress, 1985. Print.
4. Arefyeva, O. V. *Planuvannya ekonomichnoy bezpeki pidpriyemstv*. Kiev : Vid-vo Yevrop. un-tu, 2005. Print.
5. Bandurka, O. M. et. al. *Osnovy ekonomichnoy bezpeki : pidruch*. Harkiv : Vid-vo Nac. un-tu vnutr. sprav, 2003. Print.
6. Arhipov, A. "Ekonomicheskaya bezopasnost': ochenki, problemy, sposoby obespecheniya." *Voprosy ekonomiki* 12(1994): 364–391. Print.
7. Dikan', V. L., and N. V. Chebanova "Teoriya i metody strategichnogo upravlinnya" *Zbirnik naukovih prac' Derzhavnogo ekonomiko-tehnologichnogo universitetu transportu. Seriya "Ekonomika i upravlinnja"* 12(2008): 214–217. Print.
8. Dubec'ka, S. P. "Ekonomichna bezpeka pidpriyemstv Ukrayiny" *Nederzhavna sistema bezpeki pidpriyem-nictva yak subyekt nacional'noyi bezpeki Ukrayiny : zb. mat. nauk.-prakt. konf. Kiev : Yevrop. un-t finansiv, informaciynih sistem, menedzhmentu i biznesu, 2003. 146–172. Print.*
9. Ortins'kij, V. L. et. al. *Ekonomichna bezpeka pidpriyemstv, organizaciy ta ustanov: Navch. posibnyk [dlya stud. vish. navch. zakl.]*. Kiev: Pravova yednist', 2009. Print.
10. Yermoshenko, M. M. *Finansova bezpeka derzhavi: nacional'ni interesi, real'ni zagrozy, strategiya zabezpechennya*. Kiev : 2001. Print.
11. Zacerkljanij, M. M., and O. F. Mel'nikov. *Osnovy ekonomichnoy bezpeky: navch. posibn.* Kiev: KNT, 2009. Print.
12. *Naukova ta innovaciyna diyal'nist' v Ukrayini : stat. zb. / Derzhkomstat Ukrayiny*. Kiev: Tehnika, 2010. Print.

Рецензенти:

Лук'янова В.В. – доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства та підприємництва Хмельницького національного університету;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».